

GLORIJA RABAC-ČONDRIĆ

(1920. – 2008.)

Dana 12. listopada 2008. godine preminula je Glorija Rabac-Čondrić, profesorica emerita Sveučilišta u Zadru. Predanim nastavnim radom na Odsjeku za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zadru i vrlo vrijednim znanstvenim doprinosima talijanistici i kroatistici zadužila je stručnu, pedagošku i znanstveno-književnu scenu, svoju rodnu Istru, kao i grad Zadar čiju je kulturnu i jezičnu povijest marljivo proučavala.

Uvidom u njezine bibliografske jedinice uočava se respektabilan opseg područja interesa i raznolikost vrsta prinosa: Glorija Rabac-Čondrić potpisuje radove od partikularnih studija, komparativnih analiza, eseja i recenzija do sintetskih književno-povijesnih pregleda, prijevoda s talijanskog na hrvatski jezik i vlastitih književnih djela. Kao konstanta svih njezinih ostvarenja pojavljuje se iskrena zadivljenost umjetnošću i kulturom. Promišljajući o spoznajnoj misiji poslijeratne talijanske književnosti, na početku knjige *Hrvatsko-talijanske književne teme*, napisala je: "Čovjek je do danas učinio divovski korak naprijed... Ljudska je ruka već dodirnula Mjesečevu površinu. Pa ipak u međuljudskim odnosima ostalo je još dosta neistraženog, i to ostaje predmetom umjetnosti..." (*Hrvatsko-talijanske književne teme*, str. 7). Iz ovih redaka iščitava se njezina zainteresiranost za čovjeka, njegove preokupacije i postignuća, ali i zaintrigiranost teže dostupnim područjima osobnosti koja se zrcale u svakodnevnim postupcima i odnosima s okruženjem, a koja uspijevaju zapaziti i rasvijetliti tek pojedinci izrazitog senzibiliteta, kao što su umjetnici. Upravo je ta motivacija, zajedno s uvjerenjem da je "čovjeku život dan da od njega napravi umjetničko djelo" (*Hrvatsko-talijanske književne teme*, str. 57), u osnovi njezina bavljenja književnošću i jezikom.

Primarni znanstveno-istraživački interes profesorice Glorije Rabac-Čondrić vezan je uz talijansku književnost, kojoj je bila posvećena i u nastavi. Svoje studije redovito je objavljivala u *Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru*, publikaciji ustanove na kojoj je predavala, i izlagala na značajnijim znanstvenim skupovima za talijaniste u zemlji i inozemstvu. Tijekom dugogodišnje akademske karijere, uspješno je obradila brojne velikane talijanske književne baštine, od onih sa samih početaka (Dante, Petrarca, Boccaccio), preko Macchiavellija i Goldonija, čije komedije je temeljito analizirala već u disertaciji ("Komedija Carla Goldonija i društveni slojevi", 1955.), do pisaca 20. stoljeća. Još od 1965., kada je objavila monografiju *Neorealizam u talijanskoj prozi*, često je i intenzivno fokus njezinoga znanstvenog propitivanja bio usmjeren upravo prema suvremenicima (Bassani, Natalia Ginzburg, Montale, Moravia, Pratolini, Palumbo, Quasimodo, Saba, Silone, Tomizza, Vittorini,...). Uočava pojavnost književnih djela koja su u vrijeme između dva svjetska rata, unatoč diktaturi, poticala na "vjerodostojnu interpretaciju moralnog i političkog apsurdna u koji je zapalo talijansko društvo" (*Hrvatsko-talijanske književne teme*, str. 7), čime su se od tadašnjih trendova u poetici i konformizmu, s jedne, i apstrakcije, s druge strane, razlikovali Moravia, Bernari, Vittorini, Bilenci, ističući da se tek "u njihovoj poslijeratnoj prozi pojavljuje razgraničenje između lažnih čimbenika

društvenoga kretnja i istinskih nosilaca novih stremljenja" (*Hrvatsko-talijanske književne teme*, str. 8).

U opusu Glorije Rabac-Čondrić vrlo vrijednu skupinu radova čine oni posvećeni analizi dramskih tekstova: "Machiavellijeva komika i satira u demistifikaciji renesansnog morala", "Gli ideali etici di Carlo Goldoni", "Prvi zameci dijalektalnog teatra u Italiji", "Talijanski dijalektalni teatar između renesanse i romantizma", "Komika i groteska u renesansnom teatru", "Poetika gorkog humora u Pirandellovim dramama", "La realtà sociale nel teatro rinascimentale".

Kao vrsna teoretičarka i povjesničarka književnosti, te poznavateljica talijanskih i hrvatskih kulturno-povijesnih prilika, analizirala je njihove međusobne veze, rasvjetljavajući utjecaje i prožimanja prostorno i tematski bliskih sadržaja. Komparativni pristup dolazi do izražaja u brojnim znanstvenim radovima ("Il primo incontro del Goldoni con gli Slavi", "Laura i dubrovačke gospe", "Alcune interpretazioni Dantesche di autori Dalmati", "Le Baruffe Chiozzotte sulle scene di Sarajevo", "'Il fu Mattia Pascal' e il 'Defunto' di Brunislav Nušić", "Neorealizam i motivi sela kod talijanskih i hrvatskih pisaca", "Paese natio punto d' incontro tra culture e letterature di nazionalità diverse"), a osobito u onima o Tomizzi ("Fulvio Tomizza i njegovi Istrani", "Istra u djelima Fulvia Tomizze").

Pored navedenih sadržaja, Glorija Rabac Čondrić promišljala je o stvaralaštvu hrvatskih književnika, onih koji su se izražavali na standardu (Kumičić, Desnica, Božić) i onih na dijalektu, a osobito su je zanimali pjesmotvorci koji su istarsku "besedu" uobličili u lirsku ostvarenja, kao što su Balota, "eponim istarskog čakavskog stvaralaštva" (Rabac-Čondrić, G., "Čakavske antologije", *Radovi*, Razdio filoloških znanosti, Filozofski fakultet Zadar, 32/33, str. 208), Gervais, Črnja, Bostjančić i drugi. Sasvim se pouzdano može reći da je dijalektalno pjesništvo, posebice ono njezine voljene Istre, proučavala s izrazitom predanošću i ljubavlju ("Poetika istarskog egzodusa", "Gorki humor u poeziji Drage Gervaisa", "Čovjek i sloboda u čakavskoj poeziji Istre", "Sindrom zemlje i smrti u istarskih čakavaca",...). Temeljito je istražila antologije "u kojima se čakavski dijalekt javlja kao književni izraz, i njihovo značenje za razvitak poezije kao čuvara etničkog identiteta na istarskom poluotoku i kao putokaz naraštajima koji nose u srcu majčinu riječ i svoj zavičaj" ("Čakavske antologije", str. 204). Pored njihova kronološkog prikaza, Rabac-Čondrić daje osvrt na dotadašnje književne kritike i vrednovanja dijalektalne poezije, iz pera Antuna Barca, Milorada Stojevića i drugih, ali i vlastite analize i interpretacije. U djelu *Hrvatsko-talijanske književne teme* pitanju zavičajnosti i čakavskog pjesništva posvetila je četiri eseja: "Zavičaj – spona različitih kultura", "Humor u dijalektalnoj poeziji", "Riječ i zvuk u poeziji Drage Gervaisa", "Plać za kozom" i "Sipina pjesma i proturječnost ljudskog življenja".

Kulturnu i književnu povijest grada u kojem je živjela od 1958. do smrti obrađivala je samostalno, u vlastitim znanstvenim radovima ("Il teatro dalmata in lingua italiana nell' 800", "Zadarski dramski autori na talijanskom jeziku u XIX stoljeću", "Sonetti zaratini Josipa Berse", "Odras risorgimentalno-preporoditeljskih ideja na zadarske pisce"), te u okviru projekta stvaranja opsežnog monografskog izdanja *Prošlost Zadra*, na kojem je radila gotovo dva desetljeća zajedno s vrhunskim stručnjacima iz različitih znanstvenih područja, poput Raukara, Petriciolija, Šveleca.

Nakon dugogodišnjega teorijskog bavljenja dramom, odvažila se i sama ogledati u ovoj književnoj vrsti. Rezultat je zbirka *Fešta puli barba Martina*, tiskana u nakladi Čakavskog sabora Pazin, sastavljena od dvije komedije ("Fešta puli barba Martina", "Tri kume"), jedne drame ("Noć bez svitanja") i jedne monodrame ("Na Silvestrovo"), gdje se njezin afinitet prema teatru objedinjuje s ljubavlju prema istarskom idiomu i istarskom malom čovjeku.

Autobiografija *Na rubu života* rezultat je njezine želje za svjedočenjem, o kojoj je na književno-teorijskoj razini pisala u eseju "Sjećanje kao izvor nadahnuća", a koji počinje Croceovom definicijom memoara kao kronike "našega života i onih ljudi s kojima smo djelovali i koje smo promatrali, kao i događaja u kojima smo sudjelovali" (Rabac Čondrić, G., *Hrvatsko-talijanske književne teme*, str. 41). Uistinu, autobiografija Glorije Rabac Čondrić u prvi mah ostavlja dojam kronike, jednostavnoga nizanja događaja i nabiranja likova; međutim, sagledavajući je u kontekstu cjelokupnoga njezinog stvaralaštva može se reći da ovim djelom Glorija Rabac Čondrić nakon nebrojenih interpretacija književnih ostvarenja otvara prostor za interpretaciju vlastitoga života. U devetoj deceniji, u novom tisućljeću, nakon smrti supruga, razmišljajući o svojoj prošlosti, kronološki bilježi sjećanja iz najranijega djetinjstva (rođena je 31. kolovoza 1920., u malom istarskom selu Zarečje, u okolici Pazina), uspomene na gimnazijske dane i vrijeme učiteljevanja u istarskim selima pod talijanskom okupacijom, bolno iskustvo zatvora i nacističkih logora (1943. – 1945.) i konačno razdoblje mira kada se posvetila studiju romanistike (diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1949.), te nastavničkom i znanstvenom radu najprije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, a potom na Filozofskom fakultetu u Zadru gdje ostaje sve do kraja života.

Podrobnijim uvidom u sve segmente rada profesorice Rabac-Čondrić otkriva se izrazita senzibilnost i pronicljivost, rijedak stvaralački i kreativni potencijal, te studioznost i odgovornost. Njezini suradnici i studenti pamte je kao susretljivu i požrtvovnu, skromnu i nenametljivu profesoricu. Neumornim pedagoškim i istraživačkim djelovanjem zadužila je cjelokupnu stručnu i kulturnu javnost, upisavši se među naše najistaknutije talijaniste, u niz velikana poput Josipa Jerneja, Mirka Deanovića, Marija Festinija, Frana Čale. Uz ponos što smo je poznavali, zahvalnost za znanje i iskustvo koje nam je prenijela, dugujemo joj trajno sjećanje i poštovanje.

Marijana Fabijanić